

COMMENTARIII

PARS SEPTIMA

DE INTERDICTIS LATAE SENTENTIAE IN CONSTITUTIONE
APOSTOLICAE SEDIS ROMANO PONTIFICI RESERVATIS.

APPENDIX LII.

Antequam de interdictis in specie sermonem instituamus, de interdicto in genere aliquid praemitendum esse arbitramur.

Interdictum itaque est *Censura ecclesiastica, qua homo arcetur a participatione quorundam Sacramentorum, ab omnibus officiis divinis, et ab ecclesiastica sepultura, quatenus haec ad divinum cultum pertinent.*

Quae postrema verba ideo adduntur, ut interdictum ab excommunicatione distinguatur, quae quidem hominem praedictis bonis privat non quatenus sunt res sacrae, sed quatenus rationem habent communicationis cum aliis, quibuscum excommunicatus communicare interdicitur.

Interdictum dividitur in *locale, personale, et mixtum.*

Interdictum *locale* est quod directe fertur in locum, quatenus in eo prohibentur divina officia celebrari, missae audiri, sepulchris fidelium corpora inferri. Qua de causa hoc interdictum indirecte

tantum afficit personas; etenim hae aliis in locis non interdictis possunt divinis interesse.

Interdictum eiusmodi dividitur in *generale et particulare*; primum habetur cum interdicto supponitur locus varia sub se loca complectens; ut si interdicitur Regnum, provincia, civitas; aliud cum ecclesia, seu templum aliquod interdicitur.

Interdictum *personale*, illud est quod immediate fertur in personas, quae eiusmodi de causa arcentur, a participatione quorundam Sacramentorum, divinorum officiorum, et sepulturae ecclesiasticae quocumque in loco commorentur; etenim interdictum huiusmodi personas undequaque sequitur, sicut umbra sequitur corpus. Qua de causa si populus alicuius terrae interdicto subiiciatur, interdictae censentur personae singulares, cum et populus personas denotet, et sin minus interdictum effectu suo careret.

Interdictum *personale*, aliud est

generale, aliud particulare; illud si interdicto supponatur totus populus alicuius loci, terrae, civitatis, vel integra Universitas, Collegium, Capitulum, Conventus; hoc si una vel plures tantum personae interdicanur.

Interdictum mixtum complectitur locale et personale, atque tunc habetur cum et locus et personae interdicanur.

Attamen 1°. In interdicto personali, Clero interdicto, non censetur interdictus populus, et e contra; in lege enim poenali verba sunt stricto sensu accipienda. Interdicto autem populo, censentur interdictae omnes singulares personae quae populum illum constituunt, quamvis in suburbiis existentes, absentes, vel innocentes, ita ut nec ibi nec alibi divinis interesse possint, vel ecclesiasticae sepulturae mandari. Etenim interdictum huiusmodi est personale (1).

2°. Sub interdicto generali Cleri non comprehenduntur Episcopi, iuxta caput *Quia periculosum de Sent. excom. in 6*, nec alii praelati ecclesiastici, sed soli inferiores

clerici, quia in odiosis tantum hi veniunt sub Cleri nomine.

Multo minus religiosi utriusque sexus, quia hi quamvis in favorabilibus sub nomine Cleri veniant, non tamen in odiosis. Ita Reiffenstuel.

3°. Similiter interdicto generaliter Clero et populo alicuius loci, non intelliguntur interdictae Ecclesiae vel loca sacra illius; consequenter quamvis Clerus et populus loci illius in illis nequeant sacris interesse, vel ea peragere, tamen incolae aliorum locorum ibi missam audire aliaque sacra agere queunt; eiusmodi enim interdictum personale censetur et est; ideoque loca sacra non comprehendit.

Ut ex definitione interdicti patet, eius effectus sunt tres; id est, privatio participationis quorundam Sacramentorum; prohibitio divinorum officiorum, et privatio sepulturae ecclesiasticae.

Et quantum ad primum effectum attinet, interdicti tempore administrari possunt Sacramenta Baptismi et Confirmationis nedum parvulis, sed etiam adultis propter

(1) Haec omnia constant ex Cap. *Si sententia 16 De excom. in 6* et ex Cap. XVII.

16. « Si sententia interdicti proferatur in clerum non intelligitur, nisi aliud sit expressum in ea, interdictus populus; nec etiam e converso. Unde uno interdicto ipsorum, alius licite admittitur ad divina. »

17. « Si civitas, castrum, aut villa subiiciatur ecclesiastico interdicto, illorum suburbia et continentia aedificia eo ipso intelligi volumus interdicta. Nam licet praedicta videantur alias murorum ambitu terminari; hoc tamen casu ne vilipendi valeat sententia interdicti, quod fieret, si posset in ipsorum suburbiis vel continentibus aedificiis licite celebrari ut prius, expedit interpretationem fieri latiore. »

periculum in mora, iis tamen exceptis, relate ad confirmationis Sacramentum, qui sunt specialiter interdicti, vel generali interdicto causam dedere. Hinc etiam chrisma in die Coenae Domini confici potest. Haec patent ex Cap. *Quoniam de sent. excom. in 6.*

« Quoniam in Baptismo et Confirmatione quae nedum pueris, » sed et adultis propter morae periculum exhiberi possunt, licite » tempore interdicti chrismatis uti- » mur unctione; posse, licet terra » interdicta existat, chrisma die » coenae Domini confici, dubium » non existit. » Quin etiam Sacramenta poenitentiae et Eucharistiae etiam per modum viatici moribundis dari possunt; atque primum etiam sanis nisi excommunicatione teneantur, vel causam interdicto dederint.

Relate ad alterum effectum; per divina officia quae interdicti tempore prohibentur, intelliguntur functiones et actiones spirituales, quae primo ac per se sunt sacris Ordinibus adnexae, et quae ex Christi et Ecclesiae institutione a solis sa-

cris ministris exerceri possunt; ex gr. Missarum celebratio, solemnes benedictiones templi, fontis baptismalis, aquae lustralis, cinerum, palmarum, candelarum, orationes et litaniae cum solempni processione; similiter alia quaevis publica et solempnis oratio, praesertim horarum canonicarum, quae tamen privatim ab iis qui ad eas tenentur, recitari debent, quamvis sint interdicto suppositi.

Attamen ex Capp. *Permittimus 57 De sent. excom. et Alma mater 24 De Verbor. signif. in 6.* interdicti tempore potest semel in hebdomada missa celebrari ad Christi corpus conficiendum pro infirmis, tum in Ecclesiis et Monasteriis, generalis interdicti tempore, Missae celebrari et alia officia divina peragi possunt, non pulsatis tamen Campanis neque pro signo, neque ad *Sanctus* aut sacrae hostiae elevationem; missae et alia divina officia submissa vero celebrentur, idque tamen ianuis clausis, exclusis personaliter interdictis, atque iis qui generali interdicto causam dedere. (1)

(1) « Permittimus ecclesiarum ministris semel in hebdomada, tempore interdicti, non pulsatis campanis, voce submissa, ianuis clausis, missarum solemnia celebrare causa conficiendi corpus Domini, quod decedentibus in poenitentia non negatur. »

Quoniam vero in Cap. *Alma mater* uniyersa ferme interdicti tempore observanda lex continetur, illud, quamvis prolixum, integrum adducimus, ut Gregorii X mens intelligatur.

« Alma mater Ecclesia plerumque nonnulla rationabiliter ordinat et consulte; » quae suadente subiectorum utilitate postmodum consultius ac rationabilius revocat, » in meliusve commutat.

» Sane a nostris dudum fuit praedecessoribus constitutum, ut in terris seu locis

Praedicatio tamen verbi Dei publice haberi potest, cum ad animarum conversionem tendat, ad eamque campanarum sonitu fideles invitari tempore interdicti possunt.

Relate ad tertium interdicti effectum, qui est privatio ecclesiasticae sepulturae observandum est,

interdicti tempore, neminem posse ecclesiasticae sepulturae mandari, non innocentem, non infantem, non amentem. Hi tantum excipiuntur, qui privilegio gaudent ut sepeliri possint in loco sacro, durante interdicto, quales sunt clerici omnes qui personaliter interdicti

» ecclesiastico suppositis interdicto nulla, certis casibus et Sacramentis exceptis, » divina celebrentur officia, vel ministrentur ecclesiastica Sacramenta.

» Quia vero ex distinctione huiusmodi statutorum excreseit indevotio populi, » pullulant haereses, et infinita pericula animarum insurgunt, ac Ecclesiis sine » culpa earum debita obsequia subtrahuntur; cum fratribus nostris deliberatione » habita super his diligenti, concedimus quod tempore interdicti ab homine vel a » iure prolata non tantummodo morientes, sed etiam viventes, tam sani etiam quam » infirmi, ad poenitentiam, quae propter pronitatem et facilitatem hominum ad peccandum, summe necessaria est, licite admittantur; dum tamen excommunicati non » fuerint, quod (forte quos) admitti, praeterquam in mortis articulo, nolumus ad » eandem.

» Illis etiam propter quorum culpam, dolum vel fraudem lata est sententia interdicti, vel qui ad perpetrandum delictum, cuius occasione ipsum interdictum » est latum, praebuerunt auxilium, consilium vel favorem; nisi de ipso delicto, si » sint tales qui id facere valeant, prius satisfecerint, vel de satisfaciendo idoneam » dederint cautionem; aut si satisfacere nequeant, vel huiusmodi cautionem praestare » iuraverint, qui cum poterunt satisfacere; et ad satisfactionem huiusmodi per » eum, vel per eos cui facere ipsam debent et possunt, praestandam dabunt consilium et auxilium, ac iuxta posse suum fideliter laborabunt; non est poenitentiae » beneficium aliquatenus concedendum.

» Nec tunc etiam quo ad istos vel alios qui circa hoc minime deliquerunt (ubi » civitas, vel locus alius seu universitas interdicti existunt) facienda est relaxatio » interdicti, sed est eis solummodo iniungenda poenitentia salutaris.

» Adiciamus praeterea quod singulis diebus in Ecclesiis et Monasteriis missae » celebrentur, et alia dicantur divina officia sicut prius, submissa tamen voce et » ianuis clausis, excommunicatis ac interdictis exclusis, et campanis etiam non » pulsatis. Et tam canonici quam clerici ecclesiarum in quibus distributiones quotidianae illis qui horis intersunt canonicis tribuuntur si ad officia non venerint » supradicta, distributiones easdem amittant, sicut interdicto perderent non extante » si divinis officiis non adessent.

» In Festivitatibus vero Natalis Domini, Paschae, ac Pentecostes et Assumptionis Virginis gloriosae campanae pulsantur, et ianuis apertis alta voce divina officia solemniter celebrentur, excommunicatis prorsus exclusis, sed interdictis » admissis; quibus ob reverentiam dictarum solemnitatum, ut ipsi ad humilitatis » gratiam et reconciliationis affectum facilius inclinentur, praefatis diebus participationem permittimus divinorum; sic tamen quod illi propter quorum excessum » interdictum huiusmodi est prolatum, altari nullatenus appropinquent. »

non sunt, nec interdicto causam dedere, ac tempore interdicti generalis illud observarunt; hi enim absque ulla solemnitate et consuetis caeremoniis cum silentio in loco sacro etiam interdicto sepeliri possunt. Tempore autem interdicti localis generalis personae illius loci sepeliri possunt alio in loco non interdicto, quia interdictum locale non sequitur personam, secus ac dicendum est de interdicto personali.

Si quis autem interdicti tempore extra locum sacrum sepultus fuerit, sublato interdicto, in loco sacro sepeliri potest; neque exhumandus si contra prohibitionem in loco interdicto sepultus fuerit: at excommunicati sunt exhumandi. Haec omnia ex iure constant.

Exinde patere arbitramur diffe-

rentias quae intercedunt excommunicationem et suspensionem inter atque interdictum. Excommunicatio enim numquam ut mera poena vindictiva infligitur; secus interdictum; excommunicatio insuper in solas personas fertur, interdictum etiam loca attingit; suspensio autem fertur tantum in personas ecclesiasticas quas tamen ecclesiastica sepultura non privat; at interdictum fertur etiam in laicos quos privata ecclesiastica sepultura.

Cetera lectores videant penes sacrorum canonum tractatores.

Hisce praemissis, ad interdicta lata in Constitutione Piana accedimus expendenda. Porro interdicta a Pio IX lata duo sunt, quorum unum speciali modo Romano Pontifici reservatum, aliud reservatum iis qui interdictum tulere.

APPENDIX LIII.

Interdictum Romano Pontifici specialiter reservatum incurrunt Universitates etc. appellantes ad futurum Concilium.

Eiusmodi interdictum ita fertur: *Interdictum Romano Pontifici speciali modo reservatum ipso iure incurrunt Universitates, Collegia et Capitula, quocumque nomine nuncupentur, ab ordinationibus seu mandatis eiusdem Romani Pontificis pro tempore existentis ad universale futurum Concilium appellantia.*

Porro latum reperitur in Bulla

publicari solita in die Coenae Dñi § 2. « Item excommunicamus et » anathematizamus omnes et singulos cuiuscumque status, gradus, » seu conditionis fuerint, *Universitates vero, Collegia et Capitula, quocumque nomine nuncupentur, interdicimus, ab ordinationibus, seu mandatis nostris, ac Romanorum Pontificum pro tempore existentium, ad universale futurum*

» *Concilium appellantes; nec non eos, quorum auxilio, consilio, vel favore appellatum fuerit.* »

In eiusmodi appellantes excommunicatio a Pio Papa IX innovata fuit *Cap. IV tit. 1.* quam in Commentariis nostris expendimus *T. 1. pag. 405.*

Hinc quaerimus primo loco: an qui interdictum incurrunt etiam excommunicatione teneantur?

Et quidem Commentator Patavinus *pag. 342. n. 477.* affirmativam sententiam defendit, sententiam Bonacinae et Suaresii secutus. (1)

At Ballerini, D'Annibale aliique contrariam sententiam defendunt, ille quidem in notis ad Theol. Mor. Gury *Tom. 2. pag. 1032. edit. 1878. hic Comment. pag. 121.* Et ut nobis videtur vere et recte; primo, quia non est ob idem crimen duplex poena imponenda, nisi de legislatoris mente certo constet. 2.º quia in concreto de eiusmodi legislatoris intentione minime constat; etenim in cit. Bullae Coenae Capite dum excommunicatione percelluntur omnes et singuli ap-

pellantes ad futurum Concilium, universitates, Capitula, Collegia interdicuntur; ita ut sensus sit haec excommunicatione non teneri, sin minus legislatores dicere debuissent, *universitates* etc. etiam *interdicimus.* In Piana vero Constitutione res evidens est. Etenim caput Bullae Coenae, in duo Pontifex divisit, quorum primo excommunicavit singulares personas ad futurum Concilium appellantes, nulla de universitatibus, Collegiis etc. facta mentione; in alio autem Capite universitates etc. interdicto supposuit, nulla facta mentione de personis singularibus. Ergo facto suo Bullae Coenae caput Pontifex intellexit, ut entia moralia excommunicatione non tenerentur, sed uno interdicto, quod singulares personae appellantes non incurrunt, cum una excommunicationis poena afficiantur. Id vero etiam ex eo patere arbitramur, quia dum de excommunicatione agitur, una persona appellans excommunicationem incurrit, non item interdictum nisi maior universitatis pars appellet; ratio igitur qua per-

(1) En Patavini ratioeinium. « Qui enim Capitulum constituunt, vel Collegium » vel Universitatem, sub duplici respectu considerari possunt; nempe quatenus sunt » *singulares personae*, et quatenus *unum quidpiam morale* constituunt. Sub primo » respectu omnes et singuli qui consensu aut suffragio, aliove simili modo ad in- » terponendam appellationem concurrerunt, eo ipso in excommunicationem incidunt; ipsorum enim quisque vere et proprie inter *appellantes* est numerandus. » Neque tamen hoc satis est; nam sub alio respectu omnes et singuli ipsorum vere » ac proprie Capitulum, vel Collegium, vel Universitatem constituunt, ac proinde » labuntur etiam in interdictum, ubi primum appellatio nomine Capituli etc. fuerit » interposita. Sequitur hinc quod excommunicatio directe fertur *in personas*, inter- » dictum in *Communitatem.* »